

AGRESIJA NA KOSOVO IZMEĐU MEDIJSKE KONSTRUKCIJE I REALNOSTI

Ključne riječi:

Kosovo; agresija; moralni diskurs; prirodni resursi

Autor:

Dr Vesna Stanković Pejnović je naučni saradnik u Institutu za političke studije, Beograd.

Korespondencija:

*vesna.stankovic.
pejnovic@gmail.com*

Oblast:

Politikologija

Rezime

Agresija na Kosovo primer je kako NATO nastavlja da stvara evropski geopolitički prostor, a „Evropa“ je (pogrešno) koristila Srbiju i Kosovo u klasičnoj modernoj vežbi izgradnje identiteta disciplinovanjem balkanskog „drugog“. Diskurs bezbednosti nije neutralan akademski teren, već stalna borba za političku moć, pristup resursima i autoritet da se artikulišu nove definicije i prioriteti bezbednosti. Moderni razlozi za rat nisu bili prisutni jer je konflikt na Kosovu bio usredsređen na traganje za moralnim ciljevima (a ne tradicionalnom politikom) od strane drugih. Upotrebljen narativ više se odnosio na tradiciju pravednog rata (pojam koji je prethodio eri modernih ratova) koji je bio čvrsto utemeljen u denacionalizaciji i imao za cilj da zameni politiku imperativom univerzalnih principa i vrlina. Cilj rada jeste pokazati kako se iza diskursa moralnih ciljeva, tradicionalno političkih, krije stvarni cilj, a to je implementiranje novog svetskog poretka imperijalističkih sila pod pokroviteljstvom „međunarodne zajednice“ i uspostava potpune kontrole nad prirodnim resursima.

DOI:

10.5937/politeia0-32331

Datum prijema članka:

20.05.2021.

Datum prihvatanja članka za objavljivanje:

03.07.2021.

UVOD

Način na koji se odvijala agresija na Kosovo i njezine posledice, kao i celokupna medijsko-politička i pravna struktura oformljena ovom prilikom ukazivala je na uspostavu novog svetskog poretka, različitog od tradicionalnog oblika predstavničke demokratije, uz sprovođenje tihe kolonizacije sa saradnjom NATO snaga koje „održavaju mir“ (Stanković Pejnović 2014, 113). Kroz artikulaciju savremenih ratova, odnosno američkih/zapadnih ratova posle raspada Sovjetskog Saveza, prepoznaje se beskonačnost sadašnjosti, budući da ratovi nemaju stvarnost u sadašnjosti. Ipak, uvek je postojalo imperijalno trojstvo – vojska koja osvaja, trgovina koja otvara tržište i misionari, propovednici kao zagovornici poštovanja ljudskih prava (Badiou 2003, 72).

Agresija na SRJ jeste oblik ratova koji nikada nisu objavljeni (Badiou 2006, 39). Svi savremeni neobjavljeni ratovi uporedivi su sa političkom identifikacijom asimetrije; naime preko medijske i političke propagande ratovi su predstavljani kao borba demokratiskog Dobra protiv diktatorskog Zla, čime se u ime moralnosti briše razlika između rata i mira. Agresija na SRJ oblik je asimetričnog rata jer je upotreba invazije ili okupacije u slučaju Kosova izričito tumačena kao oslobođenje, ali su samo slabi bombardovani (Badiou 2006, 40).

Za Amerikance svet nema objektivnu egzistenciju, već je samo polje njihovih interesa. SAD predstavljaju ostvarenje imperijalne moći koja ne poznaje granice (Badiou 2006, 43). Američki intervencionizam nije klasično imperijalnog oblika jer je SAD imperijalna sila bez carstva, hegemonika sila bez teritorije (Ibid. 44–45). Američki ratovi ne oslikavaju bilo kakav oblik sadašnjosti jer nisu povezani sa nekim od oblika dijalektike,

bilo u obliku međuimperijalističkog ili oblikovanog rata prema šemi rat/revolucija. Oni nisu različiti od predstavljenog kontinuiteta „mira“ tumačenog kao „zapadni“ mir, demokratski mir/rat koji se temelji u potpunosti na održanju komfora „demokrata“ nasuprot varvarskoj agresiji siromašnih. O njima se odlučuje bez glasanja, bez potrebne parlamentarne većine, što je konsenzus „posleratne“ sadašnjosti kontituisane oko vrednosti ljudskih prava, humanitarnosti, humanosti, humane-demokratske intervencije (Badiou 2006, 41).

Realnost se sastoji od američke igre moći (finansijske i vojne moći „međunarodne zajednice“) i parlamentarne igre UN (sa podređenom ulogom prema moći) (Badiou 2006, 42). Kako bi što lakše implementirali svoju moć, razvili su upotrebnu vrednost tutorske demokratije i pragmatičnu kriptoidologiju koja može ukazivati na simbole Zla za čije uništenje su sva sredstva dozvoljena. Kao i nekada, SAD kao imperijalna sila pokazuje da postoji jedan cilj – kontrola i iskorištavanje prirodnih resursa.

Kroz neoliberalnu ideologiju tržišta bilo je potrebno afirmisati pojedinačne preferencije kao najviše dobro, prikazati procese vojnih intervencija kao demokratske, a u stvarnosti oni doprinose potčinjavanju volji moćnih, kao deo njihovog nadzora i kontrole. Prikazivanje stvarnosti usmereno je na ukazivanje da je Zapad oličenje demokratije, a surova stvarnost jeste oblik „imperijalnog konzervativizma koji ističe demokratski rečnik“ (Badiou 2006, 137), kao spoj neograničenog kapitalizma i neproaktivne demokratije koja je u službi stvarne moći, kapitala, zastupljena na levlci i desnici političkih partija (Badiou 2012, 40). Vodeći akteri agresije na Kosovo nisu bile države (izuzetak SAD), već institucije. Agresija na Kosovo ne nalazi svoje objašnjenje u diskursu tradicio-

nalnih državnih interesa, već u oblasti institucionalnog polja „evropske bezbednosti“, uz podršku bezličnih reči kao što su „Zapad“, „zajednice vrednosti“, „novi svetski poredak“. Diskursi su bezlični, a agresija na Kosovo opisala je kolektivno telo Zapada, koji se pojavljuje u polju simboličke razmene i simulacije (Badiou 2012, 41).

Cilj rada jeste pokazati da iako se agresija na Kosovo prikazivala u diskursu tradicionalno političkih moralnih ciljeva, stvarni cilj bilo je implementiranje novog svetskog poretka imperijalističkih sila pod pokroviteljstvom „međunarodne zajednice“ i uspostava potpune kontrole nad prirodnim resursima.

JEZIK U SLUŽBI PROMENE STVARNOSTI

U tumačenjima agresije na Kosovo izbegava se pojam rata, kao i njegovi akteri, a rečeno rečima Đordana Bruna, izgovorena reč može da promeni stvarnost. Bruno je verovao u „magičku teoriju jezika“ jer reči imaju moć kreiranja događaja postojanja, odnosno oblikovanja stvarnosti (Bruno 1998, 156).

Aristotel je isticao da ponavljanje reči sa varijacijom i postojanjem raznolikosti tonaliteta doprinosi dramatičnom efektu (Aristotel 2017). Wittgenštajn koristi termin „porodične sličnosti“ (Familienähnlichkeiten) kao ilustraciju neuhvatljivih i neodređenih karakteristika jezika (Wittgenstein 1953, 130). Ova nejasnost rezultat je nesklada i neodređenosti koji su deo kaleidoskopskog karaktera stvarnosti kome nedostaje stabilan i konsistentan skup određenja koji bi definisao jezičku igru, ili ponudio skup kvaliteta zajedničkih svim jezičkim igrama.

Korištene na specifičan način, jezičke igre koje „očaravaju“ mogu imati političke posledice. Politička retorika često se koristi za ostavljanje utiska pokazivanjem kakve stvari mogu ili treba da budu, pozivajući se na

obrasce sličnosti i različitosti. Ipak, bez obzira na prosvetljujući karakter jezičkih igara, one mogu biti i dogmatski upotrebljene jer jezička igra ima sposobnost održati „korisnika“ u zabludi (Wittgenstein 1953, 105).

Savremene zapadne političke igre jezika zasnivaju se na ponavljanju „magijskih“ reči. U vreme agresije na Kosovo, spektar ovih „božanskih“ reči obuhvata pojmove „slobode“, „nade“, „mira“ i „jedinstva“, kao subliminalne koncepte koji su ovladali morbidnom dijalektikom, bez čvrstih pojmova, sadržaja, samotumačenja, u potpunosti u duhu postmoderne. Jezičke igre bile su od suštinske važnosti u borbi protiv onoga što je označeno kao „legitimni rat“ i „humanitarna intervencija“, i jačanju zapadne dominacije. Lokus koji je u temelju određenog sistema slika održava ovaj sistem živim i sonornim. Kako su u predstavljanju rata važne slike, kontrole prikazanih događaja deo su obaveštajne službe, dezinformacija i propagande. Važan segment jeste i isticanje moralne opravdanosti rata koji deluje na emocije masa i pravde koja mora biti ostvarena. Velika podrška ovakvom narativu dolazi iz teologije; demonizovani su uspoređivani sa Zlom, neprijatelji blede u Ništavilu (Badiou 2006, 62).

Narativ koji je NATO koristio svodio se na isticanje toga da demokratije uništavaju totalitarne režime, da će počinitelji etničkog čišćenja biti kažnjeni, i da će zastupnici Istine napadati propagandističke laži (Badiou 2006, 68). Tokom agresije na Kosovo, ove jezičke forme naglašavale su zajedništvo učesnika i osećaj pripadnosti. Zapad je konstantno upotrebljavao moćne ideje „jedinstva“ i „unije“. Na jugoslovenskoj strani isticano je da se rat vodi zbog „jedinstva“ države. Agresija na Kosovo nije bila usmerena na teritorij, već prema „višem“ cilju jedinstva: jedinstvo Jugoslavije kao države, i jedinstvo „Zapada“ i novog evropskog poretka u celini. Izmišljeni

su i primenjeni novi termini da bi se istakla razlika od modernog „rata“ u obliku raznih neutralnih formi, kao što su „kampanja“, „operacija“, „misija“, „napad“, „intervencija“, „prisilna diplomatija“ ili „borba“, ili tehnički žargon koji je NATO koristio (Operacija Ujedinjene snage).

Trilogija kriminal – žrtva – humanitarna intervencija izaziva u ljudima „osećaj“ da je proces nestajanja Jugoslavije esencijalan za ovu „moralnu“ trilogiju (Badiou 2006, 63). Takva tumačenja osmišljena su da NATO medijski dobije podršku za tumačenje da u stvarnosti nije moguće učiniti ništa drugo osim upotrebiti oružane snage kako bi se zaštitili nevini civili od fizičkog nasilja i sprečilo kršenje „ljudskih prava“. Narativ ljudskih prava koristi se za „promenu“ stvarnosti, „reforme“ i konkretne dimenzije „modernizacije“, čime se daje neograničena moć finansijske i imperijalne oligarhije (Badiou 2006, 5).

Uprkos mnogim neratnim konceptima, vođe NATO-a retko su upotrebljavali intersubjektivno podeljene koncepte kako bi istakli svoje namere i gledišta na verodostojan način. Pojam „rata“ ističe se kao fiksni, nefleksibilan pojam koji otežava ignorisanje ili odbijanje duge istorije NATO-a i njegovog dominantnog položaja. Zato su NATO glasnogovornici koristili izraz „humanitarni rat“, iako nerado (Roberts 1999). Narativ „vojnog sukoba“ garantovao je da nedostatak zvanične objave rata ne ometa primenu međunarodnog humanitarnog prava (Paulus and Vashakmadze 2009, 98).

Prema Klausevicu rat je dijalektika cilja, svrhe i ratnih sredstava (Klauzevic 1951). Glavna svrha zakona rata jeste pokoravanje protivnika i osiguravanje političke kontrole, dok je sredstvo fizička sila. Nametanje vlastite volje proizlazi iz stvaranja volje, kroz politiku. Ako razumemo granicu, za koju verujemo da je doživljavamo, i na koju utiče realnost a ne

ograničenje našim konceptualnim shvatanjima, pretpostavljamo da su naši izbori ograničeni misterioznom spoljnom silom koju nikada ne možemo direktno iskusiti.

Ono što mi zovemo „stvarnost“ sama po sebi je reprezentacija, a predstavljanje „realnosti“ je političko jer je prisutan „lingvistički obrat“ u filozofiji (Derrida 1988, 148). Po Derridi, sva realnost ima strukturu diferencijalnih tragova, na koju se ne može pozivati ovo „stvarno“ osim u interpretativnom iskustvu. „Istina je precizno ograničena, konačna i zatvorena a unutar svojih granica“, (Derrida 1993, 25), ali mi ne uspevamo prepoznati njezinu limitiranost. Tvrdnja da je stvarnost određena, a ne drugi, ograničava raspon opcija koje se mogu razumno razmatrati. Zapadni narativ o Pravdi prikazan je na način da njihovi navodi o dobru nisu ništa drugo do modernizovan naziv za imperijalni intervencionizam (Badiou 2012, 49).

Za Klausevica je važno učiniti protivnika nesposobnim da se brani (objektivne činjenice, razoružanje) i demoralisati ga (borbenu gotovost), odnosno uništiti „tvorenje volje“ kod protivnika, zajednice (Klauzevic, 1951). Zbog toga je medijskim predstavljanjem NATO prikazivan kao središte demokratije i mišljenja „celog sveta“, odnosno „međunarodne zajednice“ čija legitimna pravna moć proizlazi iz „filozofije ljudskih prava“ (Badiou 2006, 68).

Prikazani razlozi koji su opravdavali beskraino i nasilno bombardovanje Srbije i Kosova bili su deo „popularne diktature“ sa autoritetom koji je legitiman upravo zato što njegova istina proizlazi iz samolegitimišuće činjenice. Niko nije ničiji delegat; ono što oni kažu govore svi, jer ono što kažu je istina jer je oni i stvaraju (Badiou, 2012, 59).

Agresija na Kosovo dokazala je Klausevicevo mišljenje da je rat nastavak morala drugim sredstvima. Moral ne prihvata ogra-

ničenja i preuzima na sebe podršku ratu koju je nekada imala politika (Klauzevic, 1951). „Međunarodna zajednica“ često je isticala da je agresija na Kosovu vođena principom, ne interesom, čime se doprinosi radikalnoj reviziji morala i institucionalnog temelja međunarodnog sistema. Vestfalski princip suvereniteta je urušen, kao i Veberov princip da država ima monopol na nasilje. Suverenitet pripada međunarodnoj zajednici koja je definisala temelje ljudskih prava kao univerzalne principe koji prevazilaze suverenitet. U novoj normativnoj paradigmi *Idealpolitike*, suverenitet više nije ontološki dat, više nije neprikosnoven (Medvedev 2002,15).

Po Karlu Deutschu volja je povezana sa moći. Organizacija može da pokuša da deluje „po karakteru“, tj. odbijanjem da uči i da ostane nepromenjena; to je „nepokolebljiva želja“, odnosno „karakterno“ delovanje (Deutsch 1963, 111). Moć je i sposobnost organizacije da implementira projekcije svoje unutrašnje strukture na okolinu. Moć proizvodi norme i normalizaciju kao bitan oblik racionalne društvenosti. Moć je u ovom užem smislu prioritet izlaza u odnosu na unos, sposobnost govora umesto slušanja. U tom smislu, SAD je moćnija nego ikada, ali zato i opasnija, jer takva moć postaje slepa i neosjetljiva na sadašnjost; ovladala je „drugim licem moći“ ili mekim, odnosno indirektnim načinom za ostvarenje moći. Zbog te moći oni imaju načina da navode druge da deluju u njihovom interesu (Stanković Pejnović 2014, 120). Sve je jača tendencija SAD da ojača svoju nepokolebljivu volju i snažnu moć, američke kompanije imaju značajnu ekonomsku ulogu u okviru stagnirajuće i veoma nestabilne globalne ekonomije. Očigledan je i neupitan uspeh SAD u nametanju svoje volje sveta jer je u pitanju tradicionalna hegelijanska zabluda u identifikaciji uspeha sa pravom.

VAŽNOST MEDIJSKE OPRAVDANOSTI „VOJNOG HUMANIZMA“

Zemlje NATO-a tvrdile su da je njihovo političko delovanje utemeljeno, ne na moći, već na međunarodnoj odgovornosti, ali ne prema nacionalnim interesima. Iz te perspektive razumljivo je tumačenje NATO angažovanja u novoj vrsti kosmopolitske misije, kao deo bitke u kojoj „razlika“ nije bila nužno tumačena kao neprijateljstvo. Zemlje NATO-a bile su oprezne da ne definišu Srbiju, a pogotovo Srbe kao narod, kao svoje neprijatelje, naglašavajući da brane ljudska prava, a da ne teže osvajanju neke zemlje. Iz perspektive Zapada, Balkan je Drugost prema civilizovanom Zapadu, „kolevka divlje zveri“ (Žižek, Hamza, 2013, 17). Njihov napor bio je usmeren „postnacionalnom ratu“, a NATO-ov novi politički pohod bio je „vojni humanizam“, koji objedinjuje klasične pojmove rata i novinu NATO-ovih napora (Beck 1999, 987).

Kada se govori o depersonalizovanim akterima, istaknutu ulogu imali su masovni mediji koji su dominirali medijskim prikazom i objašnjenjem razloga za agresiju na Kosovu. Poslednja reč tehnologije, vojna tehnologija, postala je odeljenje masovnih medija. Umetnost „slanja poruka“ sve je važnija u vođenju rata, ponekad prevazilazeći operativnu efikasnost. Kada je to potrebno, komercijalni mediji imaju ulogu skretanja pažnje od stvarnih svetskih problema, ili predstavljaju marginalne događaje kao primarne (Thrift 1983, 45).

Mediji svojom tehničkom organizacijom prenose ideologiju sveta koji je moguće vizualizovati, ideologiju svemoći jednog sistema čitanja o svetu koji je postao sistem znakova (Stanković Pejnović 2018b, 48).

Komercijalni mediji funkcionišu izvan principa kritičnosti izvora i javne verifika-

cije i demokratskih principa odgovornosti. Takvim načinom stvaraju se veoma specifične društvene prakse slične Boudrijarom (Baudrillard) sistemu simulacija, u kojem se gubi svaki smisao za istinu i poreklo beskrajno replicirajućih sistema komodifikovanih znakova i slika (Baudrillard 1993, 194). Mediji najčešće preuzimaju obaveštajne podatke kao istinite i neupitne u funkciji potvrde već unapred zadate i naručene „istine“ (Stanković Pejnović, 2014, 113). Oni podržavaju interese moći, a da bi ih održali, mediji lažu i izokreću stvari, ukratko služe se manipulacijom (Chomsky 2003, 101). Mediji stvaraju događaj. Prema Lakanu, „organizacija je isti proces kao događaj“ (Lacan 2007). Politička organizacija jeste subjekat discipline događaja, red u službi nereda, stalno starateljstvo nad izuzetkom. To je posredovanje između sveta i promene sveta, i u izvesnom smislu, svet-ski element promene sveta (Badiou 2016, 66). Događaj je međuprostor – mnoštvo postojanosti kojim upravlja neka situacija i događajna neizvesnost koja ga nadopunjuje, kao mesto istine situacije, a proizlazi iz beskonačne procedure (Badiou 2001, 90).

Pitanje organizacije ili discipline događaja zahteva posebnu vrstu kolektivne pažnje koja stvara političku istinu (Badiou 2001, 70) kao organizovan produkt događaja. Politička istina jeste događaj, odnosno niz posledica masovnog popularnog događaja (Badiou 2001, 81, 85). Iako se arhitektura novog svet-skog poretka može sastojati od simulacija, njen uticaj je stvaran za one aktere koji su vojno ciljani, ekonomski kažnjeni ili ugroženi (Der Derian 1991, 197).

NATO operacija na Kosovu bila je oblik propagandne kampanje. Jedan od razloga za početak bombardovanja krajem marta 1999. bila je iluzija lake pobeđe koja bi se bila uklopila u svečanosti 50. godišnjice NATO-a jer je počela samo 10 dana pre godišnjice (Med-

vedev 2002, 22).

Mnoge konceptualne devijacije i neobičnosti agresije na Kosovo sadrže obeležja prvih „virtualnih ratova“, kao spektakl koji je izazvao intenzivne emocije. Mnogi aspekti agresije bili su sakriveni. Za javnost konflikt je bio znatno drugačiji od „realnosti“ na terenu jer je „virtualna stvarnost veoma zavodljiva“ (Ignatieff 2000, 214). U tom virtualnom ratu, sa vlastitim reprezentacijama, borili su se Amerikanci i NATO snage, ali su samo Albanci i Srbi umirali. To je proces u kojem je rat prevazišao svoje moderno značenje tako što je dosegao i proširio domen političke akcije (Shapiro, 1991).

Zemlje NATO-a predstavile su se kao humanitarni prvaci koji poštuju ljudska prava i pozvali su se na novi moral, pravne kriterije i novu vojnu logiku akcije (NATO, 1999). Ova moderna ontologija rata i dalje dominira debatom o Kosovu, kao pričom o sukobu reda naspram anarhije, pri čemu princip suvereniteta određuje linije između prijatelja i neprijatelja. U ovoj perspektivi rat ostaje ultimativno formiranje, a ne brisanje granice, odnosno oblik političke akcije. Kosovo nije početak novog oblika upravljanja u kome humanitarizam prevladava nad suverenitetom države, kao što tvrde liberalni humanitarci, već ponavljanje starog oblika politike suverene zemlje – politike isključivanja, ili politike zabrane. Suverena stvorena moć bio je NATO, tj. entitet koji se konstituiše nije država, već šira transatlantska zajednica (Edkins, 2000).

Vazдушna kampanja NATO-a i njihovi video-misijski brifinzi jasno su stavili do znanja da nove tehnologije otvaraju mogućnost istovremenog angažovanja i odvojenost sa „drugim“ na koje nailazimo na našem mentalnom okruženju i u medijima (Robins, 1996, 6–7). Tehnologija služi da izoluje i odvoji gledaoce od zastrašujuće neposrednosti balkanizacije. Tehnologija je nametnula distancu

između ideala mirne i stabilne „Evrope“ i „drugog“: percepcija je mobilisana i koristi se za izbegavanje direktnog kontakta daleko od varvarske balkanizacije (Van Ham, 2002, 32–43). Kosovo je bio istinski postmoderni rat, akcioni film, nova 3D kompjuterska igra u kojoj se mogu koristiti emocije i veštine, pa čak i moralno nagrađeni za poraz zla – bez rizika za život (Medvedev 2002, 23).

Postmodernizam je zabavna igra na kompjuterskom ekranu ili na šahovskoj ploči, a pravi ljudi su negde drugde. Što je igra virtuelnija i što je veći spekulativni tok globalnog tržišta finansija, virtuelne trgovine, to su teži uslovi za „realnu“ ekonomiju siromašnih zemalja. Poziva se na ispravljanje nepravde u globalnoj međuzavisnosti, kao što je stvaranje NATO-a koji odgovara UN, budući da je NATO želeo da preuzme ulogu globalne organizacije za bezbednost.

UN I MEĐUNARODNA ZAJEDNICA POD POKROVITELJSTVOM NATO-A

Preuzimanje UN od strane SAD potkopalo je temelje UN, moralne osnove pluralizma i zakonskih procedura i pravila na kojima se UN temelji. Sa SAD kao jedinom supersilom istican je „unipolarni momenat“ kada se sagledava sistem koji uspostavlja identitetski projekat; a on je samo jedan – liberalna globalizacija i njegovi protivnici.

Kako SAD predstavljaju apsolutnu globalnu slobodu korporativnog kapitalizma koji se ideološki identifikuje sa neoliberalizmom, njihovi multilateralni aranžmani konstantno odražavaju viziju apsolutne slobode korporativnog kapitalizma u cilju zaštite područja od vitalnog značaja za „nacionalni interes“ SAD (Patomäki, 2000). Zbog toga je bilo potrebno pluralističku prirodu UN i njenog Saveta pridobiti za interese SAD (i zapadne alijanse). Autoritet UN daje legitimitet za uspostavu

mira i vojne operacijame, ali u okviru UN bilo je moguće legitimno osporavati američke moralne, pravne interpretacije – kao što su tvrdnje o neupitnom američkom vođstvu; autonomnim ritualima izgradnje neprijatelja; i imperativne interesnih grupa da UN deluju „odlučno“ u određenim slučajevima. Bila je nužna amerikanizacija i marginalizacija UN.

Klintonova administracija nije tražila rezoluciju Saveta bezbednosti UN kojom se odobrava plan vazdušnog napada, jer je znala da će Rusija i Kina staviti veto na takav predlog. Ipak, NATO-ov vazdušni napad protiv Srbije bila je jednostrana akcija sa kojom su UN bile upoznate. U martu 1998. Savet bezbednosti u Rezoluciji 1160 izričito je priznao da postoji represija srpske vlade nad etničkim Albancima na Kosovu, što predstavlja pretnju međunarodnom miru i sigurnosti, a što se kasnije ponovilo u Rezoluciji 1199, šest meseci pre početka delovanja NATO snaga, koje su pozvale na akciju usmerenu na odbacivanje „predstojeće humanitarne katastrofe“ na Kosovu. Agresija NATO-a za Kosovo je „značajan presedan“, jer je uspostavila „pravo jačeg u međunarodnom pravu da interveniš na humanitarnim osnovama, čak i bez izričitog mandata od Saveta bezbednosti“ (SS 2000, 2).

Odbačene su stare političke regule jer se bombardovanje odvijalo bez odobrenja Savea bezbednosti UN, tela prožetog moćnom političkom logikom od koje je „nova Evropa“ želela da se odvoji. Ponovno uvođenje diskriminatornog koncepta rata više se ne temelji na normativnoj i političkoj efikasnosti, ili na pravnoinstitucionalnom „sistemu legitimizacije“. Umesto toga, novo tumačenje utemeljeno je na navodnim empirijskim „činjenicama života“ u međunarodnoj politici. U naučnom tumačenju stvarnosti međunarodna politika dobiva svoj legitimitet (Behnke, 1999). Iz te perspektive je NATO težio dobivanju uloge

globalne organizacije za bezbednost, zaštitnika ljudskih prava, a samim tim i predstavnika čovečanstva. Zbog toga se i rat protiv Jugoslavije može posmatrati kao oslobađanje Zapada od ograničenja UN – sa odobrenjem novog generalnog sekretara (Annan 1999).

Novi NATO pojavio se kao zaštitnik mira, ograničavajući nasilje i definišući red u svetu, predstavljajući se kao faktor sa humanitarnim ciljem van domena politike, kroz moć, manipulaciju i uveravanje. Ideje zamenjuju koncepti morala, autoriteta i sile. NATO je sproveo epistemološki rat da bi obezbedio svoj privilegovani moralni status borca protiv sistemske anarhije u međunarodnom sistemu, inherentnu ambivalenciju i neodlučnost koja nužno zahteva političko stvaranje identiteta.

Novi, postnacionalni, svetski poredak jeste hegemonija, koja se temelji uglavnom na sredstvima zavodjenja, promovišući brendove kao što je NATO, Boeing, CNN, demokratija, MMF, ljudska prava, evro... Pre svega, potrebne su prinudne akcije poput one na Kosovu da bi se poboljšalo prepoznavanje brenda (Medvedev 2002, 27). U društvenom kontekstu, Srbija je bila na strani starog poretka, a NATO i Zapad, novog. Države moraju da odluče hoće li se pokoriti postnacionalnom poretku, globalnom kapitalizmu i multietničnosti, ili će ostati unutar stare nacionalne države. Balkanizacija je oružje legitimizacije međunarodnog poretka i bezimenovanog neprijatelja.

Logika rata je logika moći, a moć funkcioniše uvek kao nadmoć. Kad su moći jednake, one se neutralizuju. U ratu se radi o gramatici delovanja, ali ne o logici jer je logika nadređena gramatici. Logika je politička, odnosno rat ima svoju unutrašnju logiku nižeg reda, a logika višeg reda je interesna, ekonomska. Kada se ratna gramatika delovanja uzdigne do logike ratnog delovanja, rat je samostalan i na delu je apsolutni rat (Klauzevic 1951).

„ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA“ I PROMENA BEZBEDNOSNOG DISKURSA

Identitet onih koji su bombardovali Srbiju bio je neodrživo konstruisan, ali je upitan temelj njihovog prava da koriste vojnu silu? Isticali su da NATO, kao oružana sila, ima podršku demokratije same, „međunarodne zajednice“, i legitimne sudske vlasti – one čije su norme utemeljene na „filozofiji“ ljudskih prava, čiji su zaštitnici američka vojska i Međunarodni sud u Hagu. Ipak, to je bilo samo prikazivanje (Badiou 2006, 69). Izraz „međunarodna zajednica“ jedan je od najupečatljivijih primera moćnih koji se prikazuju kao predstavnici svega što postoji, dok se taj izraz odnosi na Amerikance i njihove sledbenike. Iako se želelo pokazati da je javno mnjenje na strani njihovih objašnjenja za zaštitu humanosti, veliki deo sveta bio je protiv rata: Rusi, Kinezi, Latinoamerikanci i deo Evropljana, posebno Italijani i Grci. Legalni aspekt svojih nastojanja dobili su kroz sudsku vlast u Hagu koja je u službi imperijalnih vojnih interesa jer autonomija presude ne postoji, a optužuje i kažnjava samo onda kada je to korisno američkim interesima.

NATO savez se predstavlja kao zaštitnik „humanosti“, čime se Srbija prikazuje kao neprijatelj ne samo ljudskih prava već i samog čovečanstva. Ova promena u tome ko bi legitimno mogao da vodi rat (savezi država koje deluju kao samoproglašeni predstavnici čovečanstva) blisko je povezana sa pitanjem kada je legitimno ići u rat (Neumann 2002, 70).

Ipak, NATO kao naoružana ruka novog kapitalističkog globalnog poretka štiti strateške interese kapitala pod maskom paradije, predstavljajući se kao nezainteresovan izvršitelj ljudskih prava, napadajući suverenu zemlju (Žižek, Hamza 2013, 40).

SAD kao „globalni hegemon“ ne razlikuju se od bilo koje druge velike imperijalne sile,

nastojeci da održe svoj položaj povremenim angažmanom vojne moći, čime podsećaju prijatelje i neprijatelje na svoj kapacitet i volju da izvrše svoju moć (Bacevich and Cohen 2001, 48). Amerikanci i Britanci zalagali su se za intervenciju po svaku cenu, bez ikakvog mandata. Kao konsistentni imperijalisti, oni su vođeni mišlju da je potrebno kazniti onog ko se nije u potpunosti pokorio. Demokracija nema ništa sa tim, a još manje sa činjenicom da je ova politički angažovana koalicija, tj. NATO, u principu čisto odbrambeni vojni savez, pa ako postaje instrument agresije, to nije povezano sa pravilima na kojima se temelji. U konačnici, ne postoji „demokracija“ kao parada moćnika nad slabima (Badiou 2006, 68). Ljudska prava povezana su sa slovanom modernizacije, reformi, demokratije i deo su čitave mreže sistema kontrolisanog svetskog imperijalizma. Vrednosni sistem neoimperijalizma utemeljen je na poistovećivanju pojmova „modernizacije“, „demokratije“, „reformi“, „zapada“, „ljudskih prava“ i „međunarodne zajednice.“

Rat je prikazan kao sukob Srba i kosovskih Albanaca, sa zapadnim sprovođenjem humanitarne intervencije u ime Albanaca, kako bi se zaštitila njihova sigurnost i samoopredeljenje. U stvari, SAD su odlučile da pobeđu Miloševića, koji je ometao punu integraciju Srbije u zapadni institucionalni okvir. Žalbe kosovskih Albanaca koristile su Zapadu za opravdanje pokušaja uništavanja preostalih delova socijalističke ekonomije Jugoslavije, kako bi se potpuno otvorio region kapitalističke ekspanzije. Pravi sukob bio je između NATO-a koga su predvodile SAD i jugoslovenske države (Hudson 2003, 123).

Komandant NATO-a, general Vesli Klark (Wesley K. Clark) opisao je rat kao prinudnu diplomatiju, sa upotrebom oružanih snaga za nametanje političke volje država NATO-a Srbiji (Clark 2001, 418). Mnogi analitičari

tvrdili su da je uspeh na Kosovu garantovao primat NATO-a u evropskoj budućnosti, kao najistaknutijoj i neophodnoj bezbednosnoj instituciji (Rodman 1999, 46). Neki su u svojim analizama tvrdili i da je ugovor u Rambujeu namerno učinjen neprihvatljivim kako bi se osiguralo ostvarenje NATO planova za bombardovanje. Henri Kissinger pregovore je opisao kao „provokaciju, izgovor za početak bombardovanja“ (Littman 2000,10).

Prema rečima kancelara Šredera, operacija na Kosovu pokazala je da je NATO savez koji se temelji na zajedničkim vrednostima, posebno ljudskih prava (Kister, 1999). Kosovska operacija omogućila je Alijansi da se pokaže kao zajednica vrednosti defanzivnog saveza i prilika da se istakne novi identitet nakon hladnog rata. U skladu sa identitetom NATO-ovih ljudskih prava, agresija je bila usmerena na ograničenje sposobnosti Srba da nanose štetu OVK i civilnom stanovništvu na Kosovu.

Kako diskurs bezbednosti nije neutralan akademski pojam, već kontinuirana borba za političku moć, pristup resursima i autoritet artikulišu se nove definicije. „Bezbednost“ je društveno konstruisan koncept koji proizlazi iz njegovog diskursa (kroz „govorni čin“) i diskurzivne prakse koji se odnose na promenljive granice i mogućnosti suverenih država i interpretativnih zajednica u koje su ugrađeni.

Svaki etički diskurs jeste diskurs moći koja deluje putem isključivanja i odmazde, kroz nadzor i kaznu (prema Foucaultu), a sadašnja moralna aklamacija Zapada teži uspostavi normi za globalno ponašanje. Moralni diskurs vlasti prilično je neselektivan u odnosu na specifične sukobe i instrumentalizuje ih u svoju korist, podržavajući suverenitet (slučaj Kuvajta); ponekad podržavajući ljudska prava (Kosovo); a ponekad ništa od toga (turski Kurdi). Etničko čišćenje u Kosovu bio je pogodan izgovor za interven-

ciju. Politika na Kosovu bila je manifestacija iste istorijske sile, isti diskurs moći, odnosno princip koji se sprovodio kao moć i prikrivena moć kao princip (Medvedev 2002, 25).

Ideja o evropskoj bezbednosti više ne sledi logiku predstavljanja (prema kojoj je „bezbednost“ stvar države unutar legitimnih granica), već se tumači logikom simulacije (u kojoj više nema ukorenjenog temelja, već nestabilni lanac manifestacija) (Weber 1995, XI, XII). Prema Bodrijaru to više nije pitanje lažnog predstavljanja stvarnosti (ideologije), već prikrivanje činjenice da realnost više nije realna (Baudrillard 1983, 48).

Postmoderno društvo ušlo je u eru simulakruma, apstraktnog nedruštva bez kohezivnih odnosa, zajedničkog značenja i značajne promene (Luke 1991). Društvena stvarnost, kako je vidi Bodrijar, sastoji se od fikcije emitovane u medijima. Agresija na Kosovo omogućila je Zapadu da javno vizualizuje izgubljene moralne reference i ponovno uspostavi retoriku prosvetiteljske Evrope. „Neprijatelj“ nestabilnog evropskog identiteta definisan je kao „nepoznat“, „nepredvidljiv“ i „nestabilan“. Izazov za EU bio je da se spreči sporo pomeranje od postmoderne politike porodične sličnosti prema narcističkoj politici pasivnosti samoapsorpcije i epistemološkom zatvaranju (Van Ham 2002, 38).

U evropskom diskursu o bezbednosti, „Kosovo“ je alegorija balkanizovane Evrope, osnovna metafora haosa i dezintegracije i antiteza stvarne Evrope mira i stabilnosti. Balkanizacija svedoči o neukrotivom domenu anarhije unutar Evrope, domenu koji mora biti potčinjen suverenoj figuri „međunarodne zajednice“ (Wæver 1995, 44). Dok Evropa treba da bude suvereni centar, „Kosovo“ traži kontinuitet „međunarodne politike“, a podela unutar i spolja daje legitimitet domaćem prostoru identiteta i kontinuiteta nad anarhičnim prostorom razlike i diskontinuiteta.

Dokle god taj preostali balkanski prostor nastoji da izbegne racionalnu istinu „integracije“ i „razumnog čovečanstva“, on mora biti učutkan i disciplinovan (Van Ham 2002, 43). Zbog toga se i ponavljalo da se na Kosovu, Evropa bori za oslobođenje od neželjenog haosa i anarhije. Kosovo je izgovor i krajnji kontekst u kome se odvija savremeno tumačenje „evropske bezbednosti“. Problematično je prihvatiti „drugo“ kao legitimno ontološko prisustvo, zato što se time povećava mogućnost prihvatanja karakteristika Drugog kao legitimne alternative i, prema tome, preuzimanja dominacije od strane Drugog (Lipshutz 1995, 218).

REALNOST IZA „VELIKIH PAROLA“

Agresija na Kosovo bio je test moći koji je trebalo da pokaže da je moguće oblikovati države postojećim moćima i manifestovati apsolutnu volju postojećih imperijalista kako bi se sprečilo utemeljenje novih regionalnih moći (Badiou, 2003, 72).

Operacija Ujedinjene snage bila je najintenzivnija vojna operacija sprovedena u Evropi od kraja Drugog svetskog rata, kao prva proširena upotreba vojne sile od strane NATO-a, kao i prva velika borbena operacija izvedena zbog zaštite humanitarnih ciljeva. Ipak, delimično zbog investicije od tri milijarde dolara ispostavilo se da je to bila neviđena vežba u diskriminatornoj upotrebi sile u velikim razmerama (Lambeth, 2001).

Krajem 20. veka vidljiva je pojava najambicioznijih međunarodnih eksperimenata; naime pokušaja da se upotreba sile podredi vladavini zakona, a jedan od njih je NATO delovanje na Kosovu i operativnost ne tamo gde im zakon kaže da je dozvoljeno već gde moć kaže da je to dozvoljeno i, možda, gde pravda, kako oni to vide, kaže da moraju (Glennon 2002, 207–209).

Interesi u sukobu na Kosovu bili su brojni: traženje nove uloge NATO-a nakon hladnog rata; želja Amerike da ponovo potvrdi svoj položaj u transatlantskim odnosima nakon Ugovora iz Amsterdama; želje država članica EU da spreče dolazak kosovskih izbeglica; interes vojne industrije, tehnologije i međunarodnih korporacija. Međutim, ogroman interes za vođenje rata protiv Srbije nije pripadao određenoj agenciji ili grupi, već određenom diskursu moći posthladnoratnog dominantnog moralnog diskursa „Zapada“ (Medvedev 2002, 17).

Uz geopolitičke i vojne razloge, resursi minerala također su razlog otimanja Kosova i Metohije, (Vujić 2017) jer je Kosovo važno nalazište rudnih bogatstava velike vrednosti (Jevtić 2013). Onaj ko kontroliše teritoriju Kosova i Metohije ima pod svojom kontrolom i eksploataciju sirovina, a samim time i profit, ali i temelj za dugoročnu energetska bezbednost ovog dela Evrope i sveta“ (Igreć 2018).

CIA u svojim izveštajima navodi da Kosovo i Metohija, uključujući i prirodne resurse, vredi 500 milijardi dolara, a ostatak Srbije 200 milijardi dolara (TWF 2018). Po nekim medijskim procenama rudno bogatstvo na Kosovu vredi minimalno 1.000 milijardi dolara. Početkom 2008. godine list „Economist“ objavio je da je odvajanjem Kosova od Srbije država izgubila najmanje 85 milijardi evra, koliko vrede rezerve uglja lignita, ali i 50 miliona tona cinka i olova, u vrednosti oko 8 milijardi evra (Jevtić, 2013).

Jednostranim proglašenjem nezavisnosti Kosova i Metohije, Srbiji je uskraćeno pravo raspolaganja poljoprivrednim i građevinskim zemljištem, šumama, rudnim i mineralnim bogatstvima i objektima, sa štetom koja se meri stotinama milijardi evra (Krivokapić 2017). Mineralni resursi su realan, strateški značajan kapital Srbije.¹ Reč je o količinama

značajnim i u svetskim merilima pošto bi uz sadašnju potrošnju uglja u Srbiji mogle da traju 340 godina. Kako nije reč o beznačajnim rezervama, stručnjaci ukazuju na to da srpski rudnici mogu da budu meta velikih svetskih kompanija koje se bave eksploatacijom mineralnih sirovina (Vujić, 2017). Svetska banka procenila je mineralne rezerve Kosova na 13,5 milijardi evra, pri čemu najznačajnije mesto zauzima lignit – oko 15 milijardi tona, a rezerve olova i cinka procenjene su na 51 miliona tona, rezerve nikla i kobalta na 19,9 miliona tona, a rezerve boksita na 1,7 miliona tona. Prema proceni Svetske banke ležišta lignita i mrkog uglja na Kosovu i Metohiji dovoljna su za proizvodnju struje u čitavom jednom veku, a njihova vrednosti iznosi oko 100 milijardi evra (KEM, 2004). Postoje indicije da je glavna meta međunarodnih korporacija na Kosovu zapravo potraga za retkim metalima (indijum, kadmijum, germanijum, talijum i galijum) koji se koriste u industriji visokih tehnologija.

Rat za rudna bogatstva Srbije vodio se između zapadnih multinacionalnih kompanija. Vesli Klark, bivši komandant NATO-a za Evropu, ima firmu „Enviditi“, kojoj je vlada Kosova dala licencu za iskopavanje lignita za proizvodnju tečnog goriva i gasa na celom Kosovu i Metohiji. Osim Klarka, na Kosmetu su kroz razne investicije prisutni i Medlin Olbrajt, bivša državna sekretarka SAD, ali i bivši zamenik šefa Umnikove administracije Džon Kovi (Ristić 2016). Nekad čuveni kosovski gigant „Feronikl“, u čiju je izgradnju Vlada Srbije uložila 300 miliona dolara, prodat je kompaniji „Alferon“ registrovanoj u Engleskoj za desetostruko manju sumu. Isto se dogodilo i sa Pečkom pivarom, koju je juna 2006. za 11,1 milion evra kupio albanski biznismen Ekrem Luka. Legalna pljačka kroz

magnezita i boksit, lignita procenjuju se na 12 milijardi tona.

1 Resursi olova, cinka, srebra, zlata, feronikla,

privatizaciju odvija se pod okriljem UN, iako Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti nije predviđeno bilo kakvo učešće UN u promeni svojinskih prava na Kosovu i Metohiji. Veliki deo imovine srpskih firmi „privatizovan” je kao „zakup na 99 godina”, što nije legalno, tim više što je Srbija kao većinski vlasnik sve vreme oplaćivala kosovski spoljni dug, koji je iznosio 1,7 milijardi evra (Krivokapić, 2017).

Prema mišljenju Svetske banke, privatizacija treba da bude prioritet za vlast jer će to dovesti do ekonomskog rasta, a kroz zakonski okvir biće omogućena privatizacija prava na korištenje zemljišta preduzeća koja su određena za likvidaciju (KEM 2004, 11). Njihovi eksperti uvereni su da je posle 1999. godine kosovski režim postao jedan od najliberalnijih na svetu (Ibid. 2004, 33). Stvarno stanje na Kosovu rezultat je dvostrukih snaga globalnog kapitala i neoimperijalne pljačke. Neoimperijalnu administraciju i intervenciju karakterišu s jedne strane strana kontrola nad državnim represivnim aparatima, manipulacija medijima, a sa druge, lokalna kompradorska buržoazija, partner neoimperijalne administracije (Žižek and Hamza 2013, 13–40).

Sadašnjost Kosova oblikovana je prema neoliberalnom diskursu – privatizacija svega postojećeg, brutalno i arogantno mešanje u skoro sve domene politike, društva i kulture. Ekonomija je predmet svih vrsta neoliberalnih eksperimentalnih intervencija (Žižek and Hamza, 2013, 74).

ZAKLJUČAK

Rat protiv Srbije bio je test odnosa snaga u svetu, test moći nakon raspada sovjetskog sistema i kraja hladnog rata. Amerikanci su želeli poniziti Ruse, ali bez direktne konfrontacije, i pokazati Kinezima svoju moć (kroz poruku da je ambasada „greškom” bom-

bardovana). Agresijom na Kosovo NATO je pokazao da su Evropljani nesposobni pokrenuti nezavisnu vojnu akciju. Kao rezultat rata NATO je postao glavni vojni aparat na planeti, svetski policajac u službi novog poretka. Svetu je trebalo pokazati nemoć Rusa, vazalske obaveze Evropljana, i oprez Kineza.

Rat u Srbiji bio je test moći i promene poretka koji se odnosi na strukturu ili raspodelu moći (Stanković Pejnović 2014, 115). Radilo se i na konfiguriranju stanja postojeće moći i to se manifestovalo kroz apsolutnu volju sadašnjih imperijalista da spreče uspostavu novih regionalnih sila, nešto što je još otpočetak podrazumevalo mogućnost ili realnost rata. Sve su to novi oblici novog sveta pod nazivom „slobodno društvo” u kojem ljudi služe sistemu i koji konstantno proizvodi i produbljuje osjećaje straha, rastresenosti, zabave, očaja, iluzornog uverenja da je nevolja neizbežna, ali da budućnost donosi napredak. Novo doba je doba usmerenih namera, delovanja na podsvest, težnje apsolutnoj kontroli, prikaza zatvorskog sistema (Stanković Pejnović 2014, 116–118).

Intervencija u Srbiji pokazala je da, osim u udaljenim delovima sveta, gde se ljudi mogu vešto decenijama ubijati, „moralnost” mora biti pomerena, a imperijalne sile, koju predvode SAD i koje organizuje NATO sa UN kao prezrenom krovnom organizacijom, raspolažu monopolom, sukobom sažetim u krilatici da se neće dozvoliti da iko pobedi u ratu. U to vreme su se isticale dve glavne tendencije: američka amerikanizacija UN i marginalizacija UN.

Srbija nije bila prikazana kao „stranac”, već kao entitet koji definiše granice zajednice i smatra se izazovom – čak i kao slučaj koji može poslužiti kao lakmus test za verifikaciju postojanja te zajednice. Drugim rečima, zemlje NATO-a odustale su od suverenog prava da odluče o razlici između prijatelja

i neprijatelja. Bez imenovanja neprijatelja i kroz napore da se ostvari denacionalizacija, sistem koji dostiže izvan modernog diskursa pripada subjektivnosti.

Kao rezultat neoimperijalne intervencije, koja se materijalizuje uglavnom kroz misije EU, NATO-a, Međunarodne civilne kancelarije, Svetske banke i MMF-a, prostor političke intervencije je umanjen. Suverena volja naroda potpuno je marginalizovana, ako ne i potisnuta – parafrazirajući Petera Halvarda, (Hallward) čitava politička scena podvrgnuta je „politici neoliberalnog prilagođavanja sa novoagresivnim oblicima neoimperijalne intervencije“, bez ikakvog odgovarajućeg oblika otpora protiv njih (Hallward 2005, 778).

Srbija je posmatrana kao objekat koji se nalazi u zajedničkom evropskom prostoru; kao inferiorni entitet koji se morao naterati da poštuje pravila novog evropskog poretka. Sa skale moralne superiornosti, inferiornost je predstavljala razlog za tretiranje Srbije kao područja u kome zemlje članice NATO-a mogu da ostvare svoju samoodobrenu ulogu čuvara civilizacije u nastajanju. Srbija, kao problematični slučaj, morala je biti „evropeizovana“ a da ne bude izbačena u sferu spoljašnje „drugosti.“

Novostvorene okolnosti nastale nakon intervencije NATO-a preko UNMIK-ove administracije, koje su kulminirale proglašenjem nezavisnosti jesu neoimperijalne. Altiserovskim (Althusser) terminima, politička i ideološka neprilika na Kosovu je „puko strukturni efekat“ spoja koji dominira od 1999. Istinska politička sloboda u velikoj je meri ograničena međunarodnim pritiskom i intervencijom, kao i korumpirana „lokalna“ elita (Žižek and Hamza 2013, 73).

Ključni razlog brutalne antisrpske propagande, NATO agresije na SRJ i politike sankcija sa ciljem pravljenja veštačke „kosovske

nacije“ i zaokruživanja „kosovske države“ nije nikada bila zaštita kosovskih Albanaca od „politike represalija i zatiranja“, koju je navodno sprovodio zvanični Beograd, već je glavni razlog rasparčavanja Srbije bio uzurpacija i eksploatacija ogromnih količina rudnih bogatstava, kojima obiluje južna srpska pokrajina, i strateška kontrola kosovsko-metohijske oblasti sa ciljem lakšeg geopolitičkog prodiranja ka Istoku, prema ruskim granicama (Igreć, 2018). Vrlo depolitizovana humanitarna politika „ljudskih prava“ kao ideologija vojnog intervencionizma poslužila je određenim ekonomsko-političkim svrhama (Žižek and Hamza 2013, 64). Globalne sile neoliberalizma podsticale su etničku fragmentaciju (Schierup 1999, 15) jer je neoliberalna ekonomija nalazila u Srbiji svoju novu periferiju (Stanković Pejnović 2018a, 1746). To je put ka obliku ekonomske i političke dominacije, kao vrste „tržišnog kolonijalizma“. Nezavisno Kosovo samo je jedna od kockica u velikoj američkoj geopolitičkoj slagalici opkoljavanja i obuzdavanja Rusije, poznatoj pod imenom „strategija Anakonda“.² Temelj privatizacije na Kosovu jeste državna vlast koja obezbeđuje početak drugog, odnosno sledećeg kruga kapitalističke proizvodnje (Žižek and Hamza 2013, 86). Srbija se potpisivanjem Briselskog sporazuma 2013. godine dobrovoljno odrekla niza nadležnosti u interesu albanske strane i prepustila kontrolu nad svojom teritorijom. Plan „razgraničenja“ kao deo „Sveobuhvatnog mirovnog sporazuma između Srbije i Kosova“ podrazumevao bi da Srbija potpisivanjem takvog dogovora prizna je Kosovo kao nezavisnu državu. Amerikanci

2 „Strategija Anakonda“ jeste stisak morske zmije oko kontinentalne mase kroz blokadu, kontrolu i povezivanje priobalnih područja, sve dok se protivnik (a to je u ovom slučaju ruska imperija) konačno ne uništi. Zakon o sankcijama koji je usvojen u SAD u avgustu 2017. u principu znači početak realizacije plana 'Anakonda', to jest „davljenja“ Rusije, opkoljvanjem kao što to rade zmije. (Igreć, 2018)

su zainteresovani da podrže „plan razgraničenja“ Srbije sa Kosovom i da tako dobiju širi manevarski prostor za zaokruživanje prostora na Balkanu, jer teže da uključe ceo region Balkana u NATO (Trifković, 2018).

Tekst iz Rambujea je sadržao izjavu da „će privreda Kosova funkcionisati u skladu sa principima slobodnog tržišta“. Nije trebalo biti ograničenja u kretanju „dobara, usluga i kapitala ka Kosovu“ (Parenti 2002, 111). Ovo je podrazumevalo prodaju jugoslovenske savezne imovine na Kosovu, poput rudarskog kompleksa Trepča, koji je New York Times opisao kao „blistavu nagradu rata ... najviše vredan komad nekretnina na Balkanu... vredan najmanje 5 milijardi dolara“ (Parenti 2002, 110).

Miloševićev poraz iz 2000. godine na predsedničkim izborima, koristile su SAD i EU jer su ovi izbori konačno postigli ono što su pokušavali da urade više od decenije, a nisu uspeali da izvrše bombardovanjem; zadovoljili su sopstvene ekonomske i strateške ciljeve (Hudson 2003, 138). To je uključivalo integraciju svih republika u sastavu bivše Jugoslavije u ekonomski sistem slobodnog tržišta, i uklanjanje vlade u Beogradu koja je imala ne samo socijalističku ekonomsku orijentaciju nego i stratešku orijentaciju daleko od NATO-a. Uklanjanje Miloševića bilo je presudno za ovaj cilj, a njegovim uklanjanjem zaista se završila težnja Jugoslavije za ekonomskim i strateškim samoopredeljenjem.

Danas se na Kosovu vide granice „demokratije“, čija je funkcija u sadašnjem kasnom kapitalizmu reprodukcija uslova dominacije i eksploatacije (Žižek and Hamza 2013, 90). Kosovo nije ostvarenje volje naroda, već, u parafrazi Marksa, prostor za upravljanje humanitarnošću i bogatstvom (nekolicine) bogatih, održavan od birokratsko-autoritarnog režima, koji se može nazvati „kapitalizmom sa Thacijevim vrednostima“ u

kombinaciji arogantne upotrebe moći i ismejavanja javnog mnjenja (Žižek and Hamza 2013, 83).

REFERENCE:

- Annan, K. (1999). 'Two Concepts of Sovereignty' *The Economist*. 18 September.
- Aristotel. (2017). *Retorika*. III, Beograd: Štampar Makarije.
- Badiou, A. (2001). *Manifest za filozofiju*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Badiou, A. (2006). *Polemics*. New York: Verso.
- Badiou, A. (2012). *The Rebirth of History – Times of Riots and Uprising*. London: Verso.
- Bacevich, A. J. & Eliot A. C. (2001). *Kosovo and the New American Way of War in War Over Kosovo*. New York: Columbia University Press.
- Baudrillard, J. (1983). *Simulations*. New York: Semiotexte.
- Baudrillard, J. (1993). „The Evil Demon of Images and the Precession of Simulacra“. In: *Postmodernism: A Reader*, edited by Thomas Docherty. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Beck, U. (1999). „Über den postnationalen Krieg“. *Blätter für deutsche und internationale Politik*. 44 (8): 936–939.
- Behnke, A. (1999). „Postmodernising Security“, paper presented at the ECPR Joint Sessions. Mannheim, 26–31 March.
- Bruno, G. (1998). *Cause, Principle and Unity: Essays on Magic*. Cambridge: Cambridge Uni-

versity Press.

Chomsky, N. (2003). *Mediji, propaganda i sistem*. Zagreb: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima.

Clark, W. (2001). *Waging Modern War. Bosnia, Kosovo and the Future of Combat*. New York: Public Affairs.

Derrida, J. (1988). „Signature Event Context“ *Limited Inc*. Evanston, IL: Northwestern University Press.

Derrida, J. (1993). *Aporias*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Deutsch, K. W. (1963). *The Nerves of Government. Models of Political Communication and Control*. London: The Free Press of Glencoe.

Der Derian, J. (1991). *Anti-Diplomacy, Spies, Terror, Speed, and War*. Cambridge: Blackwell.

Edkins, J. (2000). „Sovereign Power, Zones of Indistinction, and the Camp“. *Alternatives*. 25 (1): 3–25.

Glennon, M. J. (2002). Limits of Law, Prerogatives of Power. Interventionism after Kosovo, New York: Palgrave.

Hallward, P. (2005). *The Politics of Prescription*. The South Atlantic Quarterly. 104 (4):769–789.

Hudson, K. (2003). *Breaking the South Slav Dream, The Rise and Fall of Yugoslavia*. London: Pluto.

Igrec, D. (2018). „Izveštaj CIA otkriva pravi razlog otimanja Kosova!“. *Intermagazin*. URL: www.intermagazin.rs/izvestajcia-ot-

[kriva-pravi-razlog-otimanja-kosova/](http://www.intermagazin.rs/izvestajcia-ot-kriva-pravi-razlog-otimanja-kosova/)

Ignatieff, M. (2000). *Virtual War: Kosovo and Beyond*. London: Chatto & Windus.

Jevtić, V. (2013). „U čijim rukama će se naći prirodna bogatstva Kosova i Metohije“. *Nova srpska politička misao*. URL: <http://www.nspm.rs/kosovo-i-metohija/u-cijim-rukama-ce-se-naci-prirodna-bogatstva-kosova-i-metohije.html?alphabet=l>

Kister, K. (1999). „Angst vor einem Kampf nach Guerilla-Manier“. *Süddeutsche Zeitung*. 25 March 1999; Statement on Kosovo, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington DC, on 23 and 24 April 1999.

Krivokapić, B. (2017). „Otete kosovske milijarde: Bezočno pljačkanje Srbije“. *Ekspres*. Mart, 30. URL: <https://www.ekspres.net/drustvo/otete-kosovske-milijarde-bezocno-pljackanje-srbije>

Klauzevic, C. fon. (1951). *O ratu*. Beograd: Vojno delo.

[KEM] Kosovo, ekonomski memorandum. (2004). URL: http://web.worldbank.org/archive/website01352/WEB/IMAGES/KOSOVO_E.PDF

Lacan, J. (2007). *The Other Side of Psychoanalysis: The Seminar of Jacques Lacan*. Book XVII, 1969-70, New York: Norton.

Lambeth, B. S. (2001). NATO's Air War for Kosovo: A Strategic and Operational Assessment. RAND: Santa Monica

Lipschutz, R. D. (1995). „Negotiating the

Boundaries of Difference and Security at Millennium's End". In: *On Security*, edited by Ronnie Lipschutz, New York; Chichester: Columbia University Press.

Littman, M. (2000). *Neither Legal nor Moral. How NATO's war against Yugoslavia breached international law*. London: Centre for Policy Studies.

Medvedev, S. (2000). „Kosovo: a European fin de siècle“. 19, In: *Mapping European security after Kosovo*, edited by Peter van Ham and Sergei Medvedev, 15–27, Manchester and New York: Manchester University Press, Manchester and New York.

NATO. (1999). press release, 041/1999.

Neumann, I. B. (2002). „Kosovo and the end of the legitimate warring state“, In: *Mapping European security after Kosovo*, edited by Peter van Ham and Sergei Medvedev, 66–79, Manchester and New York: Manchester University Press.

Paulus, A. and Vashakmadze, M. (2009). „Asymmetrical war and the notion of armed conflict: a tentative conceptualization“. *International Review of Red Cross*. 91 (873): 95–125.

Parenti, M. (2002). *To Kill a Nation - The Attack on Yugoslavia*. London: Verso.

Patomäki, H. (2000). „Republican Public Sphere and the Governance of Globalising Political Economy“. *Value Pluralism, Normative Theory and International Relations*, edited by Maria Lensu and Jan-Stefan Fritz. London: MacMillan.

Ristić, B. (2016). Bombardovao Srbi-

ju da bi opljačkao Kosovo. URL: <https://rs-lat.sputniknews.com/analize/201609151108130959-kosovo-metohija-vesli-klark-ruda-pljacka-srbija1/>.

Robins, K. (1996). *Into the Image: Culture and Politics in the Field of Vision*. London: Routledge.

Roberts, A. (1999). 'NATO's „Humanitarian War“ Over Kosovo'. *Survival*. 41 (3): 102–23.

Rodman, P. W. (1999). 'The Fallout from Kosovo'. *Foreign Affairs*. 78 (4): 45–52.

Schierup, C. U. (1999). „The Spectre of Balkanism: Globalisation, Fragmentation and the Enigma of Reconstruction in Post-Communist Society“. In: *Scramble for the Balkans, Nationalism, Globalism and the Political Economy of Reconstruction*, edited by Carl-Ulrik Schierup, 1-32. London: Macmillan Press, Hampshire.

Shapiro, M. (1991). 'Sovereignty and the Exchange of Orders in Modernity'. *Alternatives*. 16(4): 447–77.

Stanković Pejnović, V. (2014). „Meka moć vladara „novog doba“. *Srpska politička misao*. 3(45): 111–133.

Stanković Pejnović, V. (2018a). „Nestajanje Jugoslavije na tržištu globalnog kapitala“. *Sociološki pregled*. LII (4):1476–1500.

Stanković Pejnović, V. (2018b). „Totalitarizam kao oblik medijske konstrukcije stvarnosti“. *Srpska politička misao*. 2 (60): 45–63.

[SS] Strategic Survey. (1999/2000). London: The International Institute for Strategic Studies.

- [WFK] The world factbook Kosovo. University Press. (2018). URL. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>
- Thrift, N. (1983). 'On the Determination of Social Action in Space and Time'. *Environment and Planning D: Society and Space*. 1 (1): 23–57.
- Timothy, L. (1991). "Power and Politics in Hyperreality: The Critical Project of Jean Baudrillard". *Social Science Journal*. 28 (3): 347–367.
- Trifković, D. (2018). „Kosovo, poslednji čin“. *Nova srpska politička misao*. URL: <http://www.nspm.rs/kosovo-i-metohija/kosovo-poslednji-cin.html>
- Van Ham, P. (2002). „Simulating European security: Kosovo and the Balkanisation–integration nexus“. In: *Mapping European security after Kosovo*. edited by Peter van Ham and Sergei Medvedev, 32–43. Manchester and New York: Manchester University Press.
- Vujić, S. (2017). Kosmet otimaju i zbog ruda. *Politika*. April 1. URL: <http://www.politika.rs/sr/clanak/377493/Kosmet-otimaju-i-zbog-ruda>
- Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical Investigations*. Oxford: Blackwell.
- Weber, C. (1995). *Simulating Sovereignty: Intervention, the State and Symbolic Exchange*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wæver, O. (1995). 'Securitization and Desecuritization'. In: *On Security*. edited by Ronnie D. Lipschutz, 44–86. New York: Columbia
- Žižek, S. and Hamza. (2013). *Agon, From Myth to Symptom: the case of Kosovo*. Prishtinë: Kolektivi Materializmi Dialektik, Prishtinë.

AGGRESSION ON KOSOVO BETWEEN MEDIA CONSTRUCTION AND REALITY

Keywords:

Kosovo; aggression; moral discurs; natural resources.

Author:

Dr. Vesna Stanković Pejnović is the Research Associate of the Institute for Political Studies, Belgrade, Serbia.

Correspondence:

*vesna.stankovic.
pejnovic@gmail.com*

Field:

Political sciences

Summary

Aggression against Kosovo is an example of how the NATO and the 'international community' have (mis)used Serbia and Kosovo in a classic modern exercise of identity construction by disciplining the Balkan 'other'. The discourse of security is not a neutral academic terrain, but a continuous struggle for political power, access to resources, and the authority to articulate new definitions and priorities of security. Modern reasons for war were absent because the conflict in Kosovo centered around the pursuit of moral aims (rather than traditional politics) by other means. The vocabulary employed related more to the tradition of a just war (a notion that preceded the era of modern wars), which was firmly grounded in denationalization and aimed to replace politics with the imperative of universal principles and virtue. The aim of the paper is to show that the Kosovo model of aggression, behind the discourses of moral goals, traditionally political, has aimed to implement the new world order of imperialist powers under the auspices of the 'international community' and to establish full control over natural resources.

DOI:

10.5937/politeia0-32331

Paper received on:

20.05.2021.

Paper accepted for publishing on:

03.07.2021.